

lenleg két jelölt van szóban: az egyik Bertrand lelkész, kit a szélső orthodoxok, a másik Monnier lelkész, kit a mérsékelt orthodoxok és a liberálisok ajánlanak. Hogy melyik nyer többséget, azt oct. végén tudjuk meg. Eddig a consistoriumoknak csak mintegy fele szavazott és a szavazatok kétharmada Monnier-re esett. Remélni lehet, hogy ő is nyeri meg az absolut többséget és ki fog neveztetni. A liberálisok készséggel adják szavazatukat Monniere, mert ő a Sabatier tanítványa. Bertrandnak is meg van a tudományos készütsége, de szélső eklesiastikus nézetei, pártszelleme miatt sokan nem óhajtják a Sabatier utódának. Közlebbi levelemben megírom az eredményt.

CHARRAUD D.

IRODALMI ÉRTESITŐ.

Berde Mózsa életrajza. Irta: *Benczédi Gergely*. Kiadta az unitárius egyház. Nagy 8 r. 162 l. Budapest, Athacneum részvénytársulat könyvnyomdája.

A Berde Mózsa neve történelmi név. Azzá lett még a nemzeti szabadságharcz idején, a Háromszék dicső önvédelmében való részvételével, kormánybiztosi működésével; és azzá lett aztán az élete vége felé közoktatási célra tett fejedelmi alapítványával. A faj és honszeretnek el nem múló kisugárzásai e tények, hatalmas történelmi tények, melyeknek egyedisége mindig megmarad s fénynyel övezi a hozzájuk kötött nevet. A honnan e tények kiszármaztak, annak az életnek fejlődését és folyamát tárja fel alapos tanulmányban az előtünk levő kötet.

Szépen irt bevezetés után ismerteti részletesen a Berde családot, Berde ifjúságát, tanulását, a szülői által való szigorú nevelését, a Daniel családnál való nevelői állását, Erdély főúri családjainak megismerését, az ügyvédi diploma megszerzését, pályához jutását. Ezt követi az 1848--49-ben szereplése, Berde életének amaz időszaka, mikor Gábor Áronnal és más hazafiakkal szervezi Háromszéken a honvédelmet, melylyel „a Székelyföld e kies pontján egymást követték a hős görögkor legendaszerű, nagyszerű példái“; amaz időszak, melynek befejezése szebeni kormánybiztossága, s következménye elítéltetése és josefstadti szomorú fogsága.

A békés munka idejéből, mint gazdát mutatja be az életrajzíró Berdét. Elénk lépteti a radnóti uradalom híres jószágigazgatóját, ki a gróf Bethlen családnak okos gazdálkodással vagyoni ügyeit rendezte, uradalmait jövedelmezőbbé tette. Majd elkiséri a belügyminisztériumba, mikor az alkotmány helyreállításával Berde újra képviselő lesz, a belügyminisztériumban osztálytanácsos, és a király helybenhagyásával a minister megbízásából tisztázza a székely gyalog- és huszár határőrezredek javainak kérdését Három- és Csíkszék közhasznú intézményeinek javára, mely szolgálata után nyugalomba vonult.

Vagyon és birtokszerzésről, egyházi hivatalairól, adományairól és végrendeletéről szóló fejezetek zárják be a becses művet, melyhez Okmánytár is van mellékelve.

Az egész munkán meglátszik, hogy szerzője előszeretettel foglalkozott az életrajz megírásával. Azonkívül, hogy évek során közelebből ismerhette Berdét, a reá vonatkozó adatokat életének előbbi időszakából is szorgalmasan összegyűjtötte. És a lelkiismeretesen megírt művet olvasva, érezzük, hogy Berde nemesak hazafi, hanem kitünő nemzetgazdász, bölcs államférfiú volt, az egész életműködését összesítő intézkedése, melylyel vagyonát a közművelődés céljaira hagyva, a magyar nemzeti államot erősíti, ezt emeli ki; és érezzük, hogy Berde nagy jellem, erkölcsi nagyság volt.

És hogy a mű ezt érezteti, ez az életrajz-írónak sikerét jelenti.

A jóízlés érdekében történt, hogy a mi Berdének az utolsó pár évére, öregségi gyengeségére, az agy részecskéinek megfogyására és azzal összekötött dolgokra vonatkozik, a munkához függelékül tétetett.

A hős élete nem mindig a halálával végződik, hanem a hol elesik, a mikor a hős a küzdőtérről letűnik.

A történelem ezt viszi tovább: a hős életet; ezt adja tovább a jövőnek, csakis ezt, csupán ezt.

PÉTERFI D.

Hangok a szabadságharcz után. *Gálfalvi Nagy Lajos.* Költemények. 1849—1901. Kolozsvár, 1901. 8 r. — 160 lapon 62 költeményt közöl ez elég csinosan kiállított kötetben folyóiratunk érdemes munkatársa és egyik megalapítója. Hazafias, vallásos és családi érzelmeket zengenek e versek több-kevesebb bensőséggel. A költő félszázados működésének válogatott darabjai, melyek közül bátran kimaradhatott volna, mint pl. a 64. lapon közölt, melyről pedig szerző azt mondja: „S ez az ének, ez se kutya, Beillenék egy albumba.“ — Ily prózai részletek váltogatják az emelkedett, nemes hangot több más költeményben is. De helyenként sikerül a költőnek ideális ma-

gaslatra emelkedni s a költészet legigazabb hangjait is megszólaltatja az inkább csak kedvtöltésből pengtetett lant húrjain. Szépek népies dalai. (Vágy, Lefutott a csillag.) Legszebbek vallásos költeményei. (Gyermek esti imája, — mely a Gáspár és Kovácsi olvasókönyvben is megjelent; Hálaadó dicséret stb.) Valóban megható Géza fia emlékére írt elegiája, mely Zrinyi nemrég felfedezett elegiájára emlékeztet, csak hogy a Nagy Lajos rövid költeménye sokkal szebb és dallamosabb. Epikai költeményei közül figyelemre méltó: A nagylelkűség példája (esetlen cím) és A szép asszony keze. „Bere Pálné“ románcz inkább, mint ballada. A két elnyújtott allegória (A szabadság története, Rózsa-bokor), homályos vonatkozásu, gyöngén verselt darabok. Szintén gyöngé, köznapias részleteket találunk az alkalmi költeményekben is; (Az unitar. kolleg. megnyitására, Berde Mózsá emlékezete. stb.) bár itt-ott szép gondolat is ragadja meg figyelmünket. Maradandó becű ezek közt: „A Kossuth asztalnál“ felolvasott hazafias költemény, melynek ideális szép tartalma és magyaros ritmusa egyaránt fölgyújthatta a hallgatók lelkesedését. Legszebbnek találtuk az egész kötetben a Kriza emléktáblájára írt sorokat, melyek méltán megérdemelték, hogy márványba véssenek.

(K. F.)

Bedő Albert, ny. kir. orsz. főerdőmester, országgyűlési képviselő, ki már többször áldozott egyh. irodalmi célra, az unitáriusok idei közgyűlésén ismét újabb jelét adta buzgó áldozatkészségének. Száz koronát ajánlott föl egyh. beszédre. Az Egyh. Képv. Tanács a nemes adományozó szabta feltételekkel a következőkben hirdeti ki erre a pályázatot:

Pályázat húsvéti egyházi beszéd megírására.

Jézus Krisztus feltámadásának ünnepére népszerű nyelven unitárius egyházi beszéd irandó a protestans hitélet szabadelvű irányának szellemében s a nép vallásos hitének és erkölcsi érzésének serkentésére.

A beszéd terjedelme Cicero betűkkel nyomatva nyolczad alakban legfennebb 12—16 oldalra terjedhet.

A pályadíj egyszáz korona, mely a bíráló kihirdetése után csakis abszolút becű eredeti beszédnek adatik ki. A bíráló eredményét az 1902. évi egyházi főtanácsosa hirdetik ki; a bírálót pedig az egyházi képviselő tanács által a kolozsvári unitárius kollegiumban tanító felszentelt tanárok és lelkészek köréből az egyházi képviselő tanács által választott 3 tagu bíráló-bizottság teljesíti.

Pályázhat minden felszentelt unitárius pap, kivéve az említett kollegiumban tanító tanárokat és papokat.

A pályaművek idegen kézzel lefrandók és jeligével látandók el, szerző neve pedig külön borítékba zárandó s ez a boríték a pályamunka jeligéjével ellátandó.

A pályaművek 1902. évi április hó végéig posta útján az unitárius püspöki hivatalhoz beküldendők, — később beérkező művek pályázatra nem bocsáttatnak.

A pályamű a nyertes szerző tulajdona marad, de a „Keresztény Magvető“ című unitárius folyóiratban kiadatik.

Nyomatásban már megjelent beszédek nem versenyezhetnek.

KÜLÖNFÉLÉK.

Az unitáriusok a Prot. Irodalmi Társaság közgyűlésén.

Nem szószertint veendő: Csak a br. Prónay beszédében voltak jelen. S még így is „vegyes érzelmekkel“ fogadták. A prot. irodalmi társaság tagjai közül többen érzik azt a visszaságot, hogy az unitáriusokat nem fogadták be a prot. irodalmi társaságba. Báró Prónay Dezső, az ág. ev. egyház egyetemes felügyelője a társaság sept. hóban Miskolczon tartott gyűlésén egy remek beszédben fejtegetve a protestantizmusnak a láthatatlan egyházzal szülő szép tanát, mely az összes keresztény egyházakat egy magasabb egységbe foglalja, s mely minden türelmetlenséget és felekezeti gyűlöletet kizár, el akarván eme visszasságot tüntetni, beszéde végén nyíltan kifejezést adott annak az óhajának, hogy az unitáriusokat vegyék be az irodalmi társaságba. Ünnepi üdvözlő beszédébe foglalván be óhaját, azt a gyűlésen indítványképp nem tárgyalták. De egy pár protestáns lap mindjárt a gyűlés után sietett jelezni a „vegyes érzelmeket“, melyeket az óhaj elhangzásakor a gyűlésen éreztek. A Budapesten megjelenő „Prot. Egy. és Isk. Lap“ a nélkül, hogy a kérdés tárgyalásába belémenni akarna „ez idő szerint az unitáriusok befogadását csak mint Báró Prónay egyéni óhaját“ kívánja tekinteni és a kérdést tárgyalásra nem vinni. A „Debreczeni Prot. Lap“ pedig, melynek véleményét az „Evang. Egyház és Iskola“ is utánközli, egyenesen tiltakozik a Br. Prónay ajánlata ellen, „Más a láthatatlan egyház, — ugymond, — megint más a Magyar Prot. Irod. Társaság. Amabban igen jól megférünk egy a róm. katolikussal, mint az unitáriusokkal együtt, emebben pedig éppen úgy nincs helyük az unitáriusoknak, mint a hogy nincs a római katolikuskoknak“. Így a Debreczeni Prot. Lap! De hát a Prot. Irod. Társaság a protestantizmus egyik legfőbb, minden protestáns egyházzal közös elvét mellőzné-e? A láthatatlan egyház eszménye, melynek megvalósítására vagyunk hivatva, a Prot. Irod. Társaságban törültetik-e? A Debreczeni Prot. Lap szerint igen. A Debreczeni Prot. Lap úgy véli, hogy ott annak nincs helye, hanem csakis azon kívül. A Debreczeni Prot. Lap